

Η ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΑΠΟ ΤΗ ΣΚΟΠΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΜΑΘΗΤΩΝ ΣΤΗΝ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ

Ε. Λιάκου*, Εκπαιδευτικός Π.Ε.60 Ν. Κορινθίας, Διπλωματούχος Προγράμματος Μεταπτυχιακών σπουδών «Βιώσιμη Ανάπτυξη», Τμήμα Οικιακής Οικονομίας και Οικολογίας, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο

Μ. Γκούσια-Ρίζου, Διδάκτωρ του Τμήματος Οικιακής Οικονομίας και Οικολογίας, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο

Β. Δέτσης, Λέκτορας του Τμήματος Οικιακής Οικονομίας και Οικολογίας, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο

Κ. Αμπελιώτης, Λέκτορας του Τμήματος Οικιακής Οικονομίας και Οικολογίας, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο

Λέξεις κλειδιά: Πρωτοβάθμια εκπαίδευση, Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, Ν. Κορινθίας

Θεματική ενότητα: Έρευνα

Περίληψη

Στην παρούσα εργασία επιχειρείται η διερεύνηση των αντιλήψεων, απόψεων και στάσεων των εκπαιδευτικών και μαθητών του Νομού Κορινθίας για την υλοποίηση της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (Π.Ε.) στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση. Η έρευνα διενεργήθηκε κατά το σχολικό έτος 2003-2004. Από αυτήν διαπιστώνεται η αυξημένη ευαισθητοποίηση των μαθητών για τα περιβαλλοντικά θέματα, μέσα όμως από ενεργητικές μορφές διδασκαλίας. Επιπρόσθετα, τίθεται το θέμα της επιμόρφωσης και κατάρτισης των εκπαιδευτικών για εφαρμογή καινοτόμων αλλαγών στη διδακτική πράξη. Οι σπουδαιότεροι παράγοντες που εντοπίστηκαν για την επιτυχία ενός προγράμματος Π.Ε. είναι: η κατάρτιση των εκπαιδευτικών, το πνεύμα συνεργασίας μεταξύ των μαθητών, η ενεργητική συμμετοχή των εκπαιδευτικών και ο βαθμός ενημέρωσης των γονέων. Η ενσωμάτωση της Π.Ε. στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση απαιτεί προσεκτικό σχεδιασμό και άρτια οργάνωση, ώστε να συνδυάσει τη γνωστική ανάπτυξη με την ανάδειξη συνειδητοποιημένων και ενεργών ατόμων.

Σκοπός της εργασίας

Σκοπός της εργασίας είναι η διερεύνηση των αντιλήψεων, απόψεων και στάσεων των εκπαιδευτικών και μαθητών του Νομού Κορινθίας για τον τρόπο υλοποίησης της Π.Ε. στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση. Επιμέρους στόχοι είναι:

- Η καταγραφή των στάσεων των μαθητών για την προστασία του περιβάλλοντος σε τοπικό, σε σχολικό και σε οικογενειακό επίπεδο.
- Η διερεύνηση του επιπέδου των γνώσεων των εκπαιδευτικών για τις αρχές, τις μεθοδολογικές προσεγγίσεις και το σύγχρονο ρόλο του εκπαιδευτικού που διδάσκει Π.Ε. στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση.
- Η καταγραφή των διδακτικών πρακτικών των εκπαιδευτικών κατά την εφαρμογή της Π.Ε..

Μεθοδολογία

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε το σχολικό έτος 2003-2004. Για τις ανάγκες της έρευνας καταρτίστηκαν δύο ερωτηματολόγια: για τους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές της έκτης τάξης του Δημοτικού σχολείου. Το δείγμα αποτέλεσαν 61 εκπαιδευτικοί και 165 μαθητές από 15 σχολεία, επί συνόλου 109 σχολείων που λειτουργούν στο Νομό Κορινθίας. Το δείγμα της έρευνας αποτελεί το 11% του συνολικού ποσοστού εκπαιδευτικών και μαθητών. Η μέθοδος που ακολουθήθηκε για την επιλογή του ερευνητικού δείγματος προσεγγίζει κατά πολύ την «κατά

στρώματα τυχαία δειγματοληψία» (Παρασκευόπουλος, 1993), με προσπάθεια ίσης κατανομής αγροτικής και αστικής περιοχής.

Το κριτήριο επιλογής των εκπαιδευτικών για τη συμμετοχή τους στην έρευνα ήταν η ενασχόληση σε προγράμματα Π.Ε. και οι εκτεταμένες αναφορές τους σε περιβαλλοντικά θέματα με βάση τις ενότητες του αναλυτικού προγράμματος. Το ερωτηματολόγιο των εκπαιδευτικών αποτελείται από 24 κλειστές ερωτήσεις. Οι ερωτήσεις αναφέρονται: α) Στα δημογραφικά στοιχεία, β) στις προσωπικές γνώσεις και απόψεις των εκπαιδευτικών για τις αρχές, τους στόχους, τη μεθοδολογία και τις δυσκολίες των εκπαιδευτικών της Π.Ε. γ) στις προσωπικές ενέργειες των εκπαιδευτικών για την προώθηση της Π.Ε.

Τα δεδομένα της έρευνας αναλύθηκαν με τη βοήθεια του στατιστικού πακέτου SPSS. Οι απαντήσεις κωδικοποιήθηκαν και διερευνήθηκαν οι συχνότητες, τα ποσοστά και οι μεταξύ τους σχέσεις. Χρησιμοποιήθηκαν μη παραμετρικές στατιστικές διαδικασίες και συγκεκριμένα ο έλεγχος Pearson χ^2 και ο έλεγχος Fisher (υπολογισμένος για πίνακα 2x2). Το διάστημα εμπιστοσύνης που προτιμήθηκε είναι 95%.

Αποτελέσματα

Από τα αποτελέσματα των ερωτηματολογίων των μαθητών, διαπιστώνεται ότι οι μαθητές, στην πλειοψηφία τους, είναι ενήμεροι για τους παράγοντες που απειλούν το περιβάλλον. Η επίδραση των κοινωνικο-δημογραφικών μεταβλητών θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη, καθώς ασκούν επίδραση άλλοτε σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό στις αντιλήψεις και στις απόψεις εκπαιδευτικών και μαθητών (Ντόλκα, 2000). Ωστόσο, στην παρούσα εργασία η περιοχή διαμονής των μαθητών δε φαίνεται να επηρεάζει ιδιαίτερα τις αντιλήψεις τους. Εξάιρεση αποτελεί το πρόβλημα της ηχορύπανσης για το οποίο εκφράζεται μεγαλύτερη ανησυχία από τους μαθητές της αστικής περιοχής και το πρόβλημα των αποβλήτων των εργοστασίων που θεωρείται σημαντικότερο από τους μαθητές της αγροτικής περιοχής.

Οι μαθητές οι οποίοι κατά την προσωπική τους αξιολόγηση απαντούν ότι διαθέτουν επαρκή γνώση των περιβαλλοντικών θεμάτων εκδηλώνουν και ανάλογο ενδιαφέρον για τα περιβαλλοντικά ζητήματα. Αυτό διαφαίνεται από την πρόταση για αύξηση των διδακτικών ωρών της Π.Ε. Αντίθετα, οι μαθητές οι οποίοι πιστεύουν ότι δε διαθέτουν επαρκείς περιβαλλοντικές γνώσεις αποκλίνουν, ως προς τις απαντήσεις τους, για την αύξηση των διδακτικών ωρών, καθώς είτε δεν εκφράζουν σαφή άποψη, είτε τοποθετούνται αρνητικά.

Όσον αφορά την επίδραση της μεταβλητής του φύλου φαίνεται να παρουσιάζει διαφοροποίηση, ως προς την προτίμηση των θεμάτων, με ιδιαίτερη κλίση των κοριτσιών στο θέμα των φυτών και ζώων, ενώ των αγοριών στο θέμα της ρύπανσης και της ενέργειας, καθώς οι μαθητές επηρεάζονται διαφορετικά από την περιβαλλοντική κουλτούρα του σχολείου ανάλογα με το φύλο (Dempsey, 1999).

Από τη διερεύνηση των απόψεων των μαθητών για τη διδασκαλία των περιβαλλοντικών μαθημάτων διαπιστώνεται ότι οι εκδρομές στη φύση θεωρούνται ο καλύτερος τρόπος διδασκαλίας. Παρόμοια ευρήματα παρουσιάζονται και από άλλους ερευνητές που τονίζουν παράλληλα το ρόλο των υπαίθριων δραστηριοτήτων στη διαμόρφωση συνειδητοποιημένων περιβαλλοντικών στάσεων (Palmberg & Kuru, 2000; Chawla, 1998). Πρόσθετοι τρόποι διδασκαλίας που προτείνονται από τους μαθητές είναι οι ομαδικές εργασίες, η προβολή βίντεο και εικόνων, καθώς και οι συζητήσεις στην τάξη. Οι προτιμήσεις των μαθητών και σ' αυτό το ζήτημα παρουσιάζουν διαφοροποίηση, ως προς το φύλο. Τα κορίτσια προτιμούν περισσότερο τις ομαδικές εργασίες και τις συζητήσεις στην τάξη, ενώ τα αγόρια την προβολή βίντεο και εικόνων.

Η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών δηλώνει ότι δεν είναι ικανοποιημένη από τον τρόπο που υλοποιείται η Π.Ε. Θετικά διάκεινται περισσότερο οι γυναίκες. Οι σημαντικότεροι παράγοντες που δυσχεραίνουν το έργο των εκπαιδευτικών είναι κατά τους ίδιους: οι αυξημένες αρμοδιότητες των εκπαιδευτικών και η απουσία κατευθυντήριας γραμμής από το οικογενειακό περιβάλλον των μαθητών. Σημαντικό ποσοστό των εκπαιδευτικών θεωρεί, ως αιτία για την έλλειψη κατάρτισης των

εκπαιδευτικών, την απουσία κατευθυντήριας γραμμής από την Πολιτεία, ενώ για τον περιορισμένο χρόνο των εκπαιδευτικών, τις αυξημένες αρμοδιότητές τους.

Οι παράγοντες που θεωρούνται σημαντικοί για την επιτυχία ενός προγράμματος Π.Ε. είναι: η κατάρτιση των εκπαιδευτικών, το πνεύμα συνεργασίας μεταξύ των μαθητών, η ενεργητική συμμετοχή των εκπαιδευτικών και ο βαθμός ενημέρωσης των γονέων.

Συζήτηση

Το συμπέρασμα που προκύπτει είναι ότι στο Ν. Κορινθίας η Π.Ε. διδάσκεται περισσότερο μέσα από τα μαθήματα των Φυσικών επιστημών, με ευρεία θεματολογία και με ενεργητικές μορφές διδασκαλίας. Η διερεύνηση των στάσεων των μαθητών επέδειξε αυξημένη ευαισθητοποίηση και οι στάσεις τους δηλώνουν φιλοπεριβαλλοντική συμπεριφορά.

Οι εκπαιδευτικοί ενεργοποιούνται στην προώθηση της Π.Ε. και αντιλαμβάνονται τον σύγχρονο ρόλο του εκπαιδευτικού. Οι δυσκολίες και οι ελλείψεις που παρουσιάζονται φαίνεται ότι σχετίζονται περισσότερο με θέματα κατάρτισης και επιμόρφωσης. Ο περιορισμένος αριθμός των ημερίδων/σεμιναρίων φανερώνει ότι δεν υπάρχουν αρκετές ευκαιρίες για επιμόρφωση των εκπαιδευτικών.

Ενδεικτική Βιβλιογραφία:

- Chawla, L., (1998). Significant life experiences revisited: A review of research on sources of environmental sensitivity. *Journal of Environmental Education*, 29 (3), 11-21
- Dempsey, R., (1999). Gender effects of environmental education, Institute for Science Education, IPN, Germany. <http://www.ipn.uni-kiel-de/projekte/esera/book/196-de.pdf>.
- Palmer, I., Kuru, J., (2000). Outdoor activities as a basis for environmental responsibility. *Journal of Environmental Education*, 31 (4), 32-36.
- Ντόλκα, Μ., (2000). Ασυνέπεια περιβαλλοντικής στάσης και συμπεριφοράς/ Ερευνητική προσέγγιση σε Μαθητές/ριες Γυμνασίου-Λυκείου. Στο: Πρακτικά Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στο πλαίσιο της Εκπαίδευσης του 21^{ου} αιώνα. Προοπτικές και δυνατότητες, 372-377, Λάρισα.
- Παρασκευόπουλος, Ι., (1993). *Μεθοδολογία Επιστημονικής Έρευνας* (τόμοι 1-2), Αθήνα.